

Természetvédelem

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Természeti területet és más védelemre érdemes földterületet:

- országos jelentőségű terület esetén a környezetvédelmi és területfejlesztési **miniszter**
- helyi jelentőségű terület esetén a települési
 - Budapesten a fővárosi — **önkormányzat** rendeletben **nyilvánít védetté.**

A védett természeti terület a védelem kiterjedtségének, céljának, hazai és nemzetközi jelentőségének megfelelően lehet:

- nemzeti park,
- tájvédelmi körzet,
- természetvédelmi terület,
- természeti emlék.

Nemzeti park:

jellegzetes, természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott nagyobb kiterjedésű terület, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, az oktatás, a tudományos kutatás elősegítése

Tájvédelmi körzet:

jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb, általában összefüggő terület, tájrészlet, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki.

Természetvédelmi terület:

jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő terület, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme. A védett láp, szikes tó természetvédelmi területnek minősül.

Natúrpark:

az ország jellegzetes nagy kiterjedésű természeti, tájképi, kultúrtörténeti értékekben gazdag területe, mely az alábbi célkitűzésekkel összhangban álló tevékenységek folytatását szolgálja:

- természetben történő aktív kikapcsolódás*
- felüdülés*
- gyógyulás*
- fenntartható turizmus*
- természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés*
- természetkímélő gazdálkodás.*

Természetvédelmi szabványok

Természetvédelem. Tájak osztályozása	MSZ-13-202:1990
Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése védett természeti területeken	MSZ 20376-1:1999
Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Duna-Tisza köze védett természeti területein	MSZ 20376-2:1999
Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Balatonfelvidék és a Bakony védett természeti területein	MSZ 20376-3:1999
Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Kisalföld védett természeti területein	MSZ 20376-4:1999

Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Budapest és környéke védett természeti területein	MSZ 20376-5:1999
Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken	MSZ 20379:1999
Utak, vasúti pályák és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken	MSZ 20380:1999
Természetvédelem. Egyedi tájértékek kataszterezése	MSZ 20381:1999
Természetvédelem. Természetvédelmi hatósági táblák	MSZ 20363:2003

Természetvédelem. Tájékoztató és eligazító táblák	MSZ 20364:2003
Természetvédelem. Erdészeti földutak és erdészeti közelítő nyomok természetvédelmi olatalom alatt álló erdőkben	MSZ 20365:2003
Természetvédelem. Madárvédelmi berendezések 1. rész: Fogalom meghatározások	MSZ 20384-1:2003
Barlangok műszaki létesítményei. 1.rész. Villamos berendezések	MSZ 20385-1:2003
Barlangok műszaki létesítményei. 2. rész: Járószintek, járdák és lépcsők kiépítése	MSZ 20385-2:2003

Barlangok műszaki létesítményei. 3. rész: Barlangi acélszerkezetek	MSZ 20385-3:2003
Barlangok műszaki létesítményei. 4. rész: Barlanglezárások	MSZ 20385-4:2003
Ökoturizmus. Turizmus a védett természeti területeken	MSZ/T 20391:2003
Ökoturizmus. A természetvédelmi tanösvények kialakításának szempontjai	MSZ/T 20392:2003
Természetvédelem. Műtárgyak és műszaki létesítmények természetvédelmi oltalom alatt álló erdőkben	MSZ 20369:2003

Természetvédelem. Általános tájvédelem. Fogalommeghatározások	MSZ 20370:2003	
Természetvédelem. Kultúrtörténeti értékek védett természeti területeken	MSZ/T 20375:2003	
Természetvédelem. A turizmus céljára megnyitott barlangok üzemeltetése	MSZ 20386:2003	
Természetvédelem. Tájak esztétikai minősítése	MSZ 20372:2004	
Természetvédelem. Gáztartályok tájba illesztése	MSZ/T 20362:2004	Érvényes 2006. 12. 01- ig

Biodiverzitás-monitorozási eljárások. A természetvédelmi célú biodiverzitás-monitorozás alapelvei és programjának felépítése	MSZ/T 20368:2004	Érvényes 2006. 12. 01- ig
Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése Nyugat-Dunántúl védett természeti területein	MSZ/T 20376-7:2004	Érvényes 2006. 12. 01- ig
Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése Észak-Magyarország védett természeti területein	MSZ/T 20376-8:2004	Érvényes 2006. 12. 01- ig
Természetvédelem. Barlangok állékonysági vizsgálatai	MSZ/T 20389:2004	Érvényes 2006.1 2.01-ig
Természetvédelem. A közutakat keresztező ökológiai átjárók kialakítása	MSZ/T 20371:2005	

Madárvédelmi berendezések 2. rész: Fészekmagasító állvány és szigetelőpapucs	MSZ 20384- 2:2005
Természetvédelem. Épületek, építmények tájba illesztése a Felső-Tisza-vidék védett természeti területein	MSZ/T 20376- 10:2005
Természetvédelem. Épületek, építmények tájba illesztése az Alföld védett természeti területein	MSZ/T 20376- 9:2005
Természetvédelem. Lovas turizmus a védett természeti területeken	MSZ/T 20395:2006

A felsorolt szabványokat a [Magyar Szabványügyi Testületnél](#) lehet beszerezni.

Táj és építészet kapcsolata

Épület és környezete befolyásolják egymást

Szaporodó emberiség terjeszkedik: ökológiai szempontok még fontosabbak

Látványi roncsolódás és szennyeződés

Építészet tájképhez hangolódása: új ismérvek- társadalom kultúráltságának egyik fokmérője

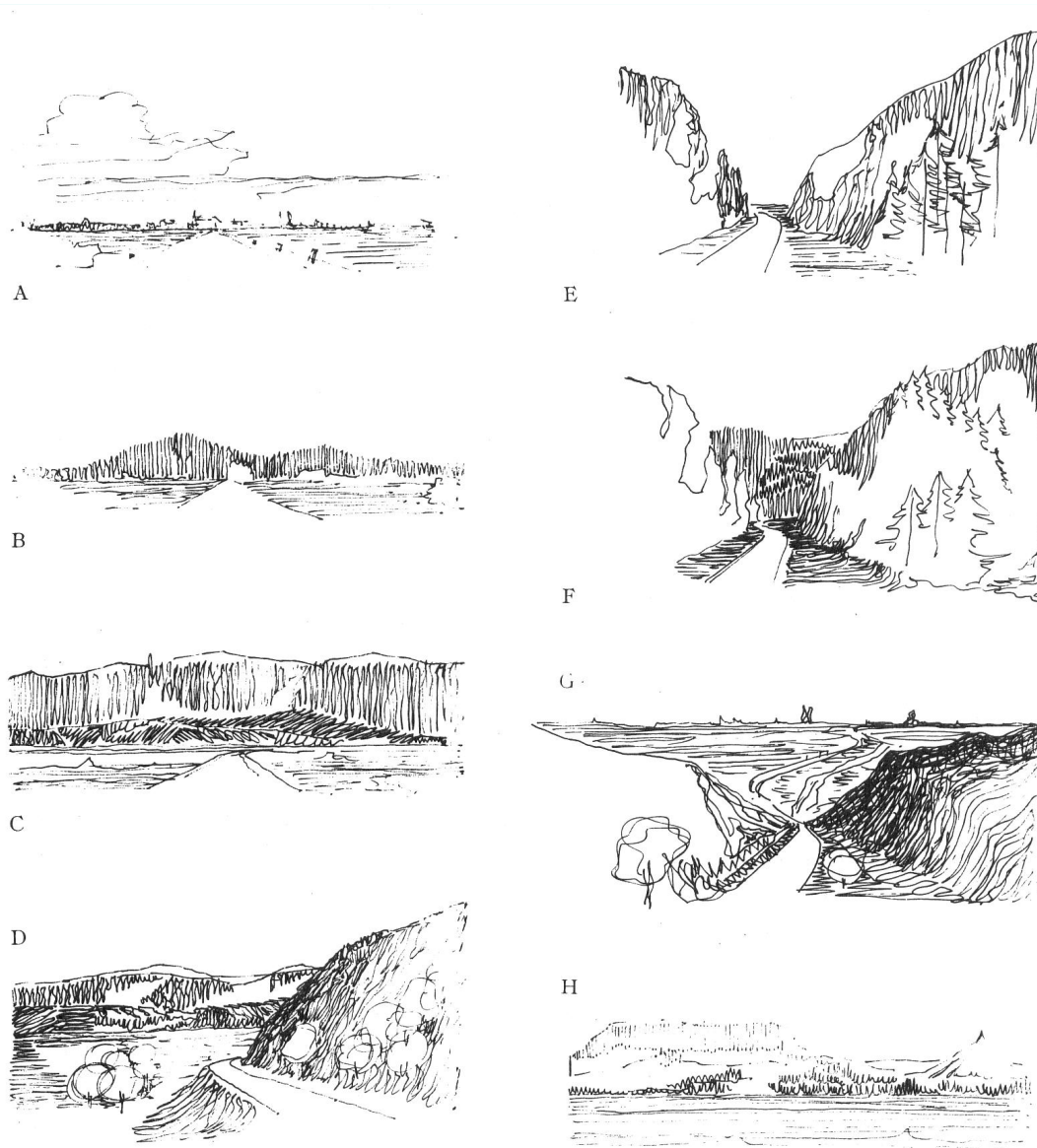
Jól is lehet - nem minden rossz amit az ember épített.

Tájkép

Tektonikus hatás

- sík
- sík térlezárással
- sík térlezárással közelről
- hegy oldalról határolja
- völgy
- völgy+ záradék
- völgy+ síkság
- előtér víztükör - Balaton - Badacsony

számtalan variáció

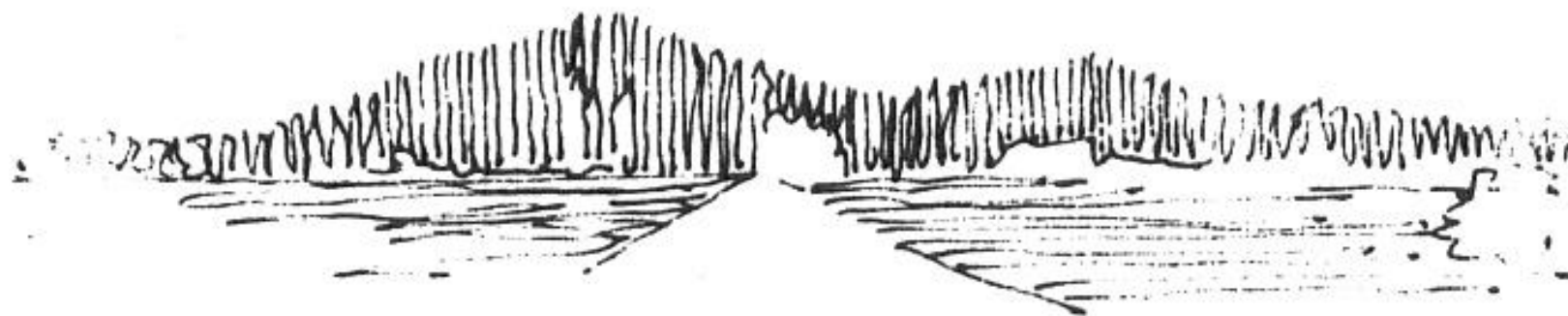

I. TÁBLA. A táj tektonikus hatása

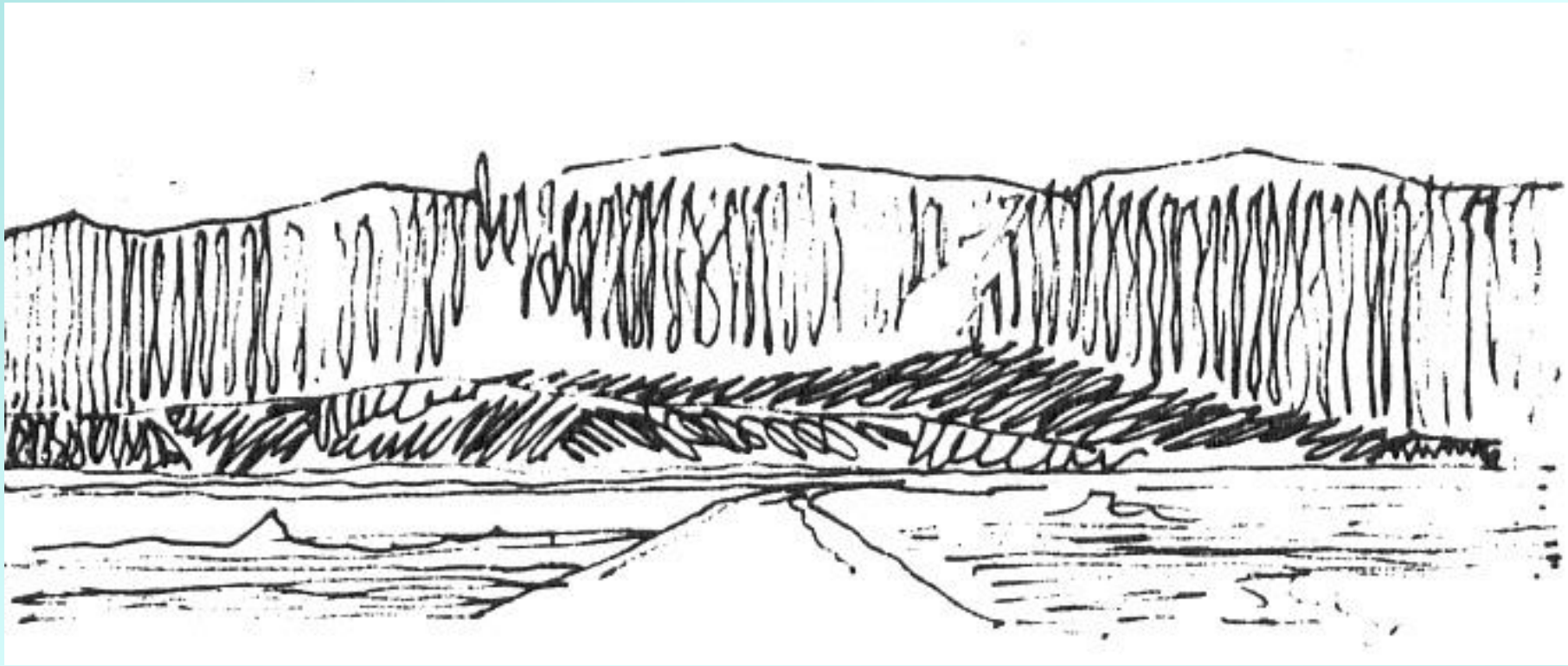
A) Sík vidék. A látvány a térnek szemmel befogható, de jóformán korlátozatlan része. Mindössze távoli fák, építmények nyújtanak támpontokat. A felhőzet a tér felső lezárásának illúzióját keltheti; B) Sík vidék. A távoli hegyek szemből egyértelmű és homogén térlezárást nyújtanak; C) Ugyanez a térlezárást közelebbi nézőpontból már nem homogén, hanem tagolt, differenciált; D) A hegy oldalról lehatárolja a teret; E) Völgy, ahol kétoldalt mutatkozik természeti térfal és F) adott esetben ez a háttérben záradékkal társul; G) A természet tektonikája számtalan variációt nyújthat: így a síkságba ereszkedő völgyi út mentén oldalsó térhatások és a síkság távoli horizontjának korlátozatlan messzesége párosul; H) A síkságnál is hatásosabb előteret a víztükör képez. A Balaton látképe a Badacsonnyal a táj szép tektonikus hatásának ismert hazai példája

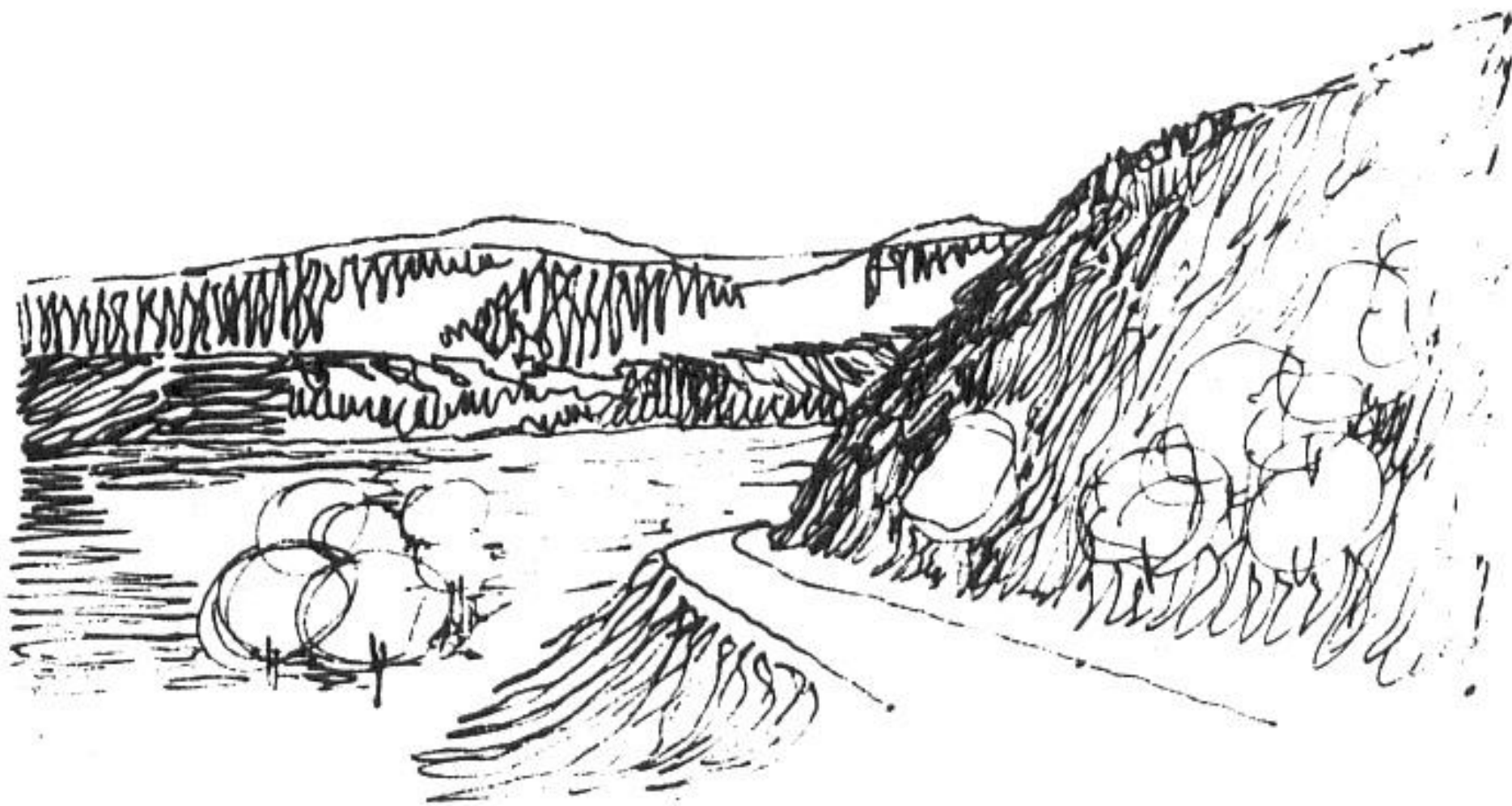
Sík vidék. A látvány a térnek szemmel befogható, de jóformán változatlan része. Mindössze távoli fák, építmények nyújtanak támpontokat. A felhőzet a tér felső lezárásának illúzióját keltheti.

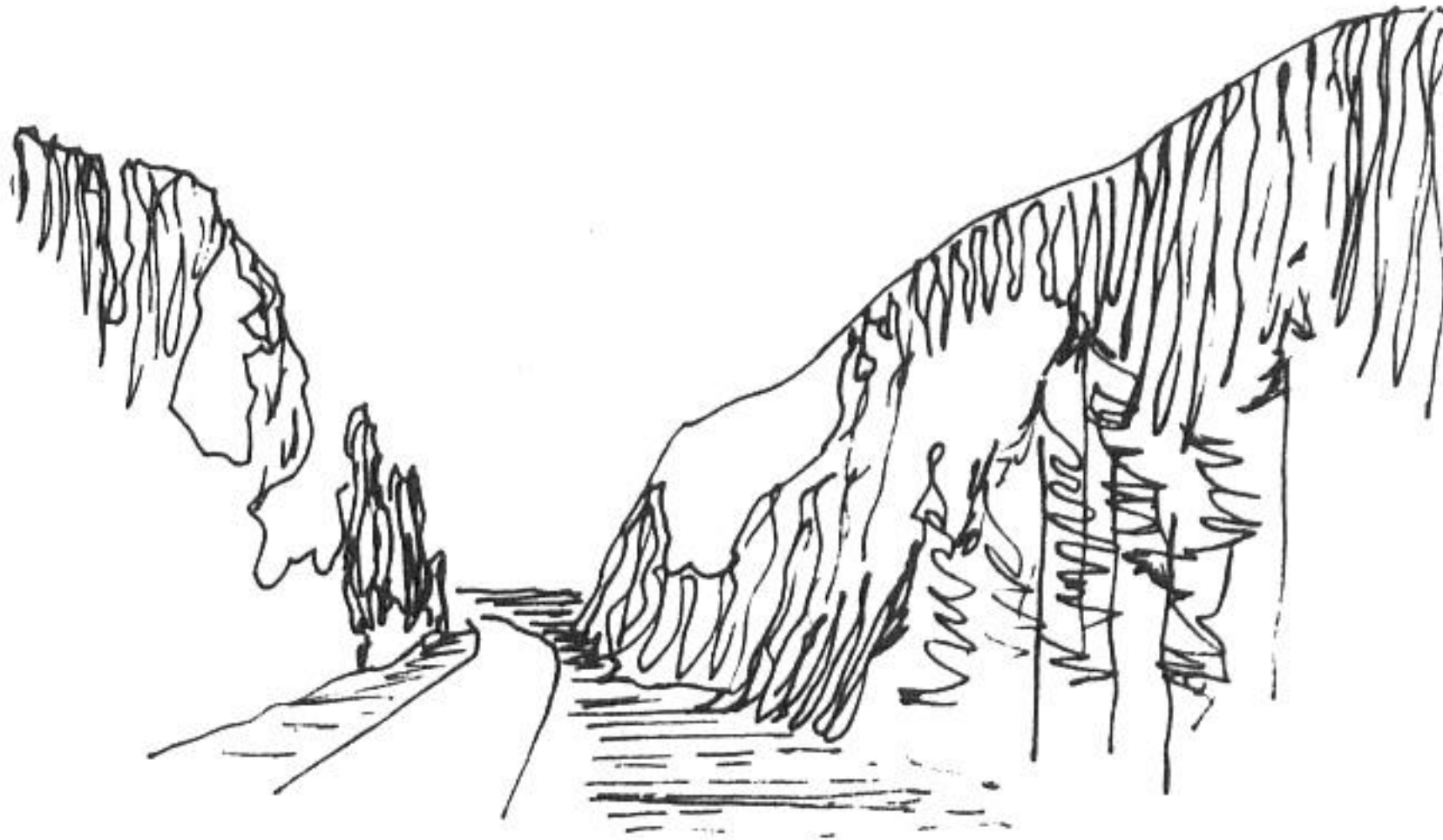
A távoli hegyek szemből egyértelmű és homogén térlezárást nyújtanak

Ugyanez a térlezárás közelebbi nézőpontból már nem homogén,
hanem tagolt, differenciált

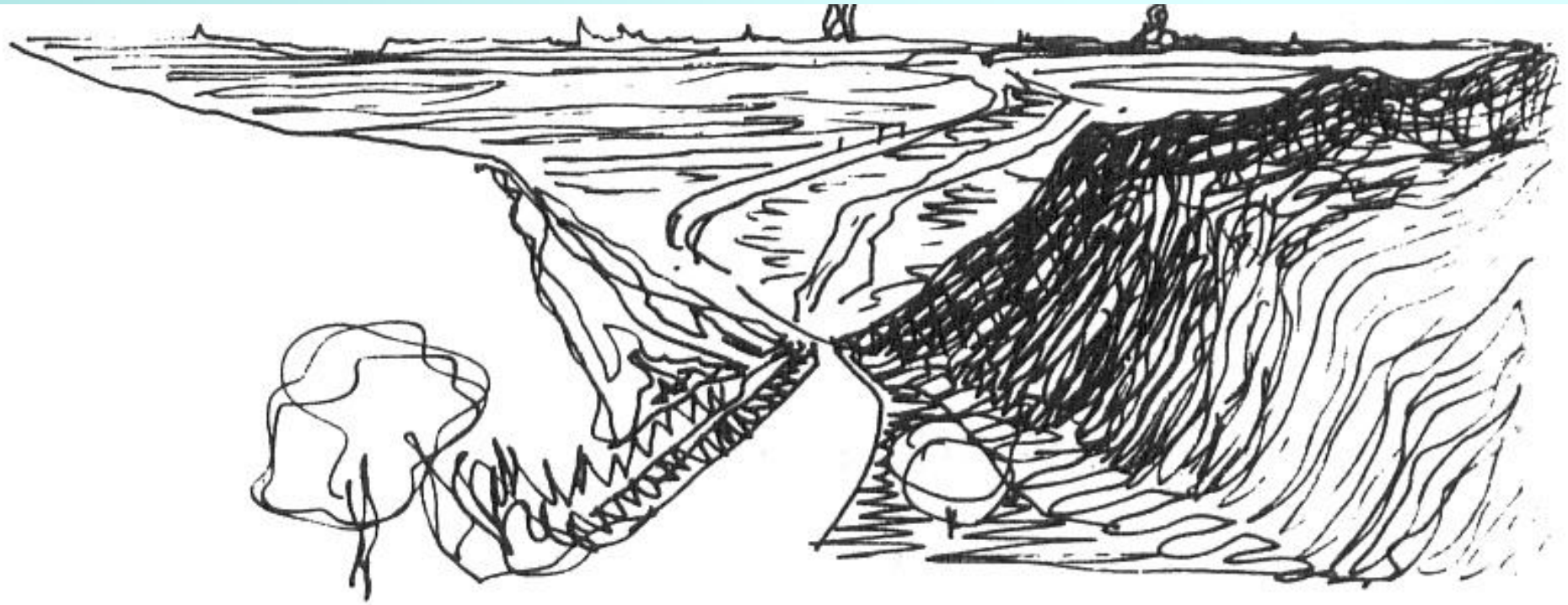
A hegy oldalról lehatárolja a teret

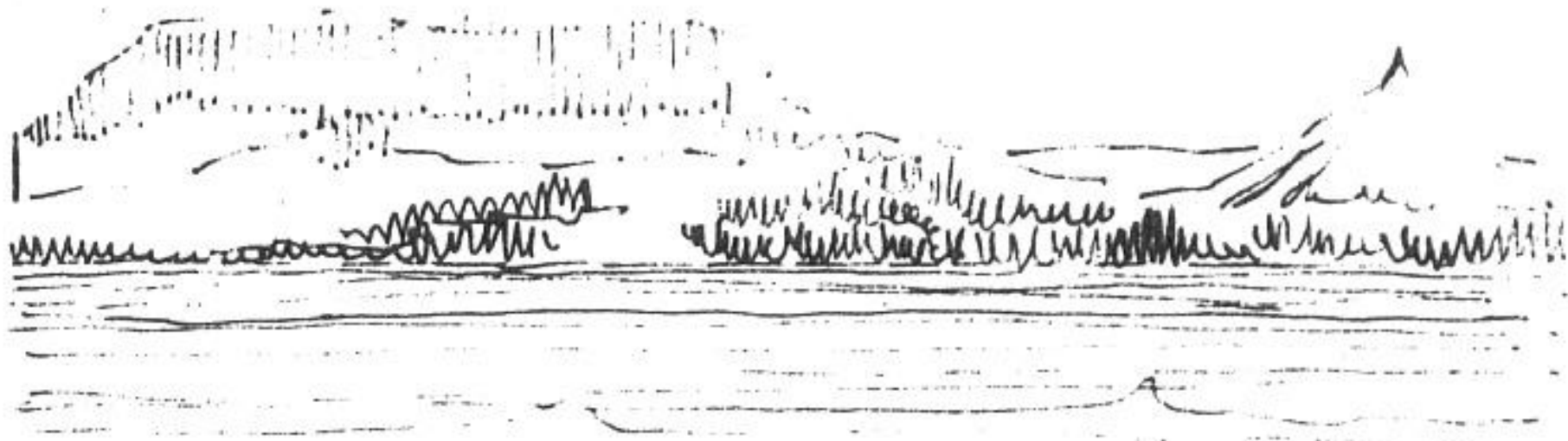
Völgy, ahol kétoldalt mutatkozik természeti térfal

Völgy, ahol kétoldalt mutatkozik természeti térfal,
háttérben záradékkal társul

A síkságba ereszkedő völgyi út mentén oldalsó térhatások és a síkság távoli horizontjának korlátozatlan messzesége párosul.

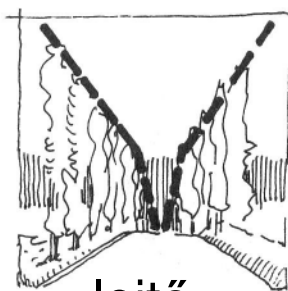
A síkságnál is hatásosabb előteret a víztükör képez.
Badacsony

Megművelt táj

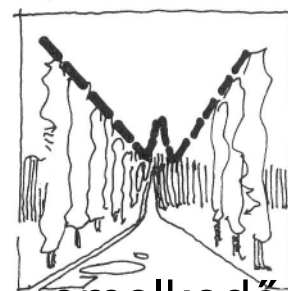
- erdő - erdei utak-zárt térfal fasorok az út mentén
 - térfalként határol
 - tisztás térhatása
- mezőgazdasági táj

A iránypont

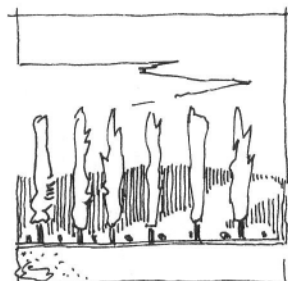
B lejtő

C emelkedő

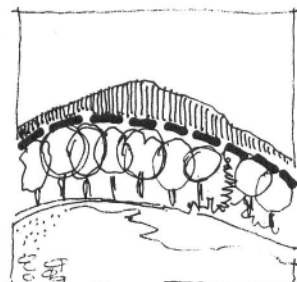
D zárt koronák

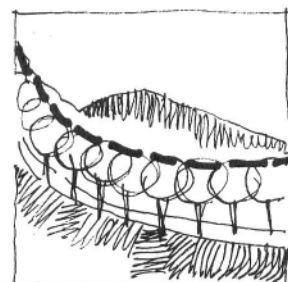
E nyárfák távol

F túlevelű

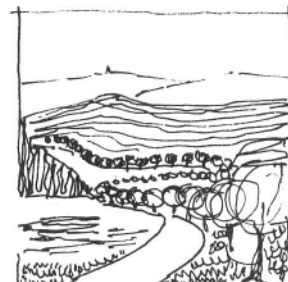
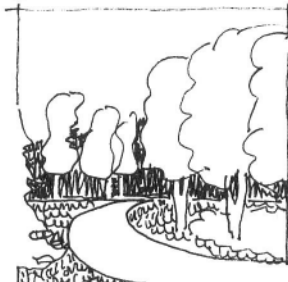
G út a terephez simul

H fasor a horizonton

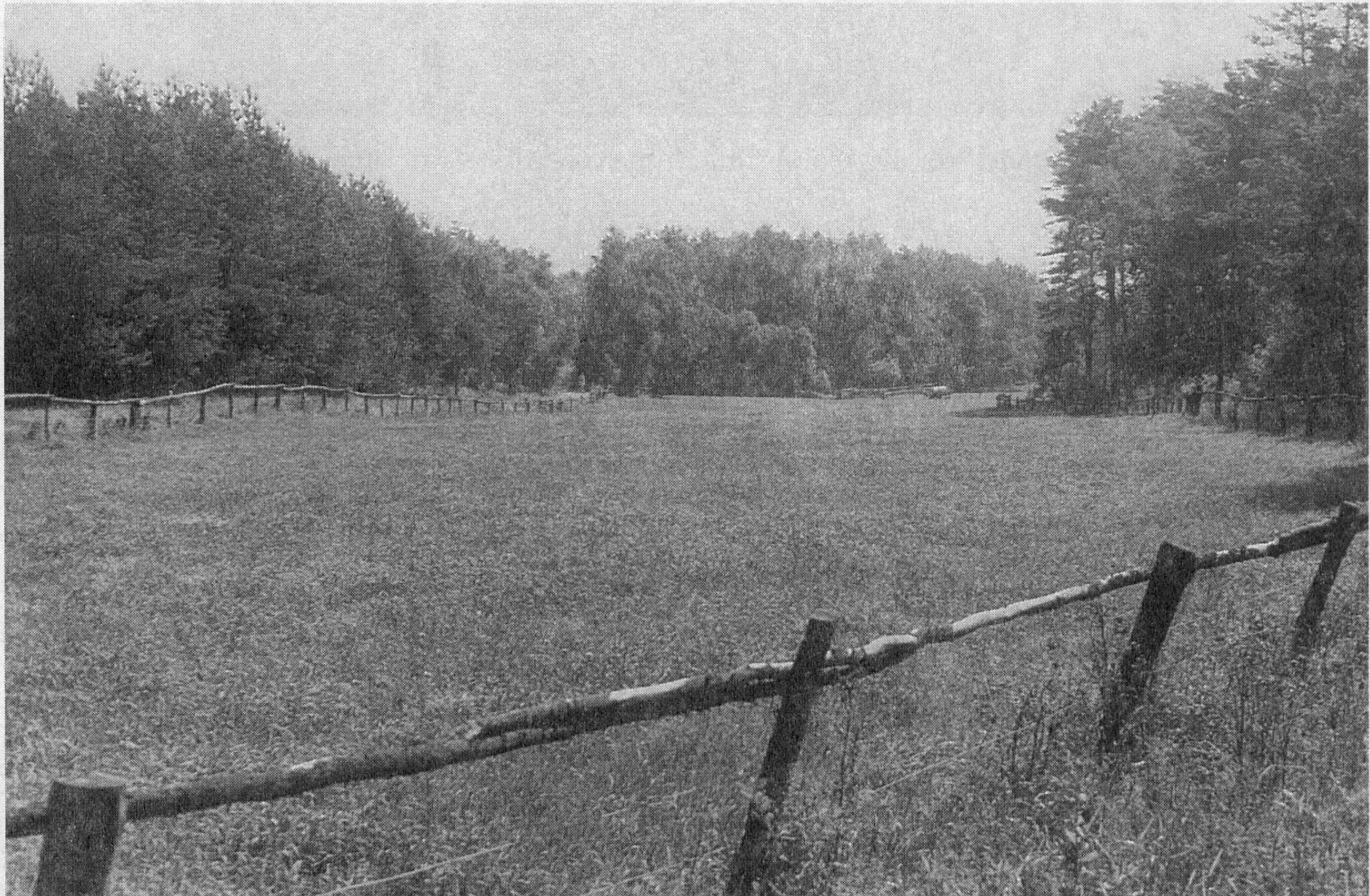

I kilatást takarja

K út vonalvezetés

•tisztás térhatása

5. KÉP. Az erdei tisztás térhatása. Anélkül, hogy erőltetett geometrikus rendben mutatkoznának az erdőszélek, az adott nézőpontból három oldalt zárt tájkép adódik, melynek térfalait változatos erdőállomány adja. A legelő elhatárolása az erdei úttól és az erdőktől az intenzív művelésre, állattenyésztésre utal

- téralként határol

Erdei út, fenyvesben. Mindkét oldalt zárt térfalakat alkotnak a fák, az út enyhe ívelésének köszönhetően szemközt is zárt térfal adódik

fák

7. KÉP. Egyetlen fa is olyan markáns pontot tud képezni a tájban, mint egy épület, azzal a különbséggel, hogy a természet nem tud léptéket téveszteni, s ezért a magányos fa mindig szép

8. KÉP. A keszthelyi Georgikontól a fenékpusztai gazdaságba vezető feketefenyő-fasor. A tájat tagoló hatása külső nézőpontból csodálatos

9. KÉP. A keszthelyi fasor belső látképe. Nagyon tetszetős térhatás mutatkozik. Szabad kilátás nyílik a tájra.

- mezőgazdasági táj

14. KÉP. A szőlő sajátos „textúrát” ad a tájnak, szinte minden más növénykultúránál erősebben érzékelteti sorainak rendjével az emberi munkát, s ezért közelebb hozza a természetet az épített környezethez

Építés táji környezetben

A táj látványi befogadóképessége:

a természeti elemek bizonyos mennyiségű építészeti alkotás, építmény építése után is eredeti hatásukban mutatkoznak, egyes építmények a természeti sajátosságokat kedvezően kiegészítik, vagy hangsúlyozzák

Nehéz törvényszerűséget meghatározni: elemzés

Fokozatok

- egyedülálló épület - a tájképben uralkodó közeg marad

- egyedülálló épületek - együtt vagy csoportban
- tájképet erősen befolyásoló erejű beépítés
- településsé összenőtt épületmennyiség
- tájképet kiegészítő
- természetet elnyomó

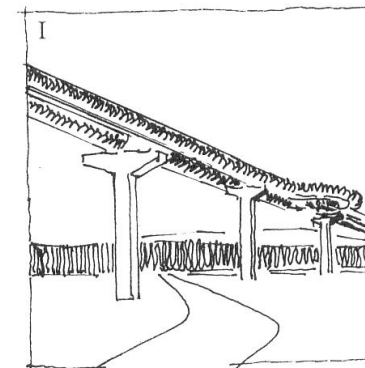
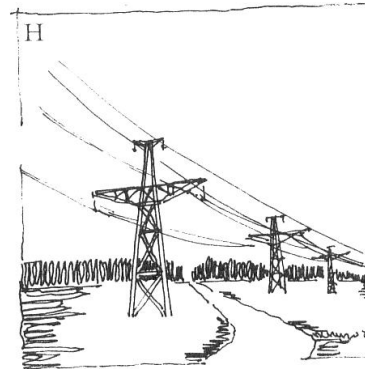
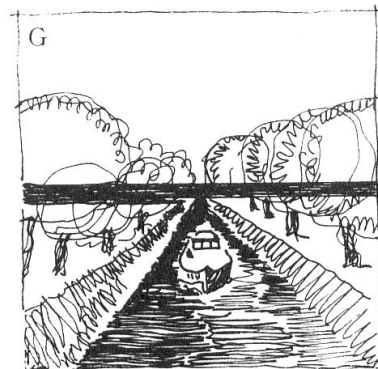
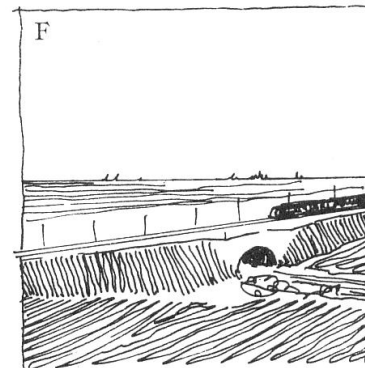
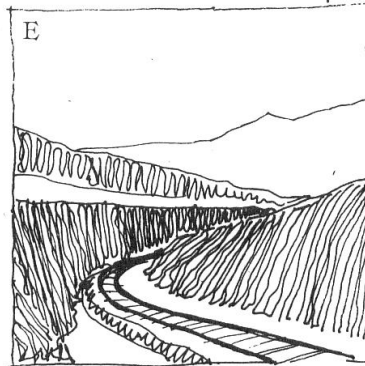
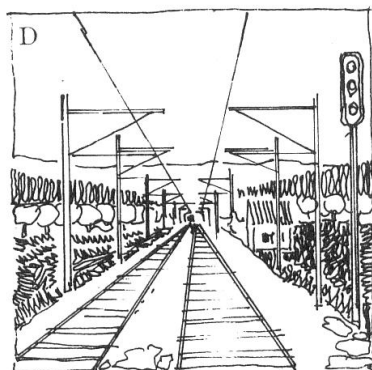
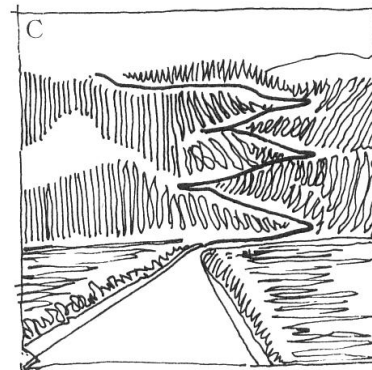
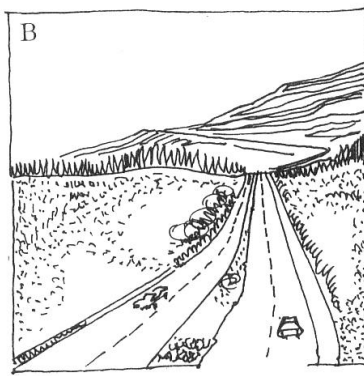
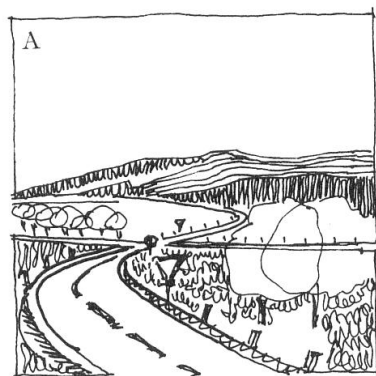
Ipar és mezőgazdaság a tájképben:

-megoldás esetenként adódik

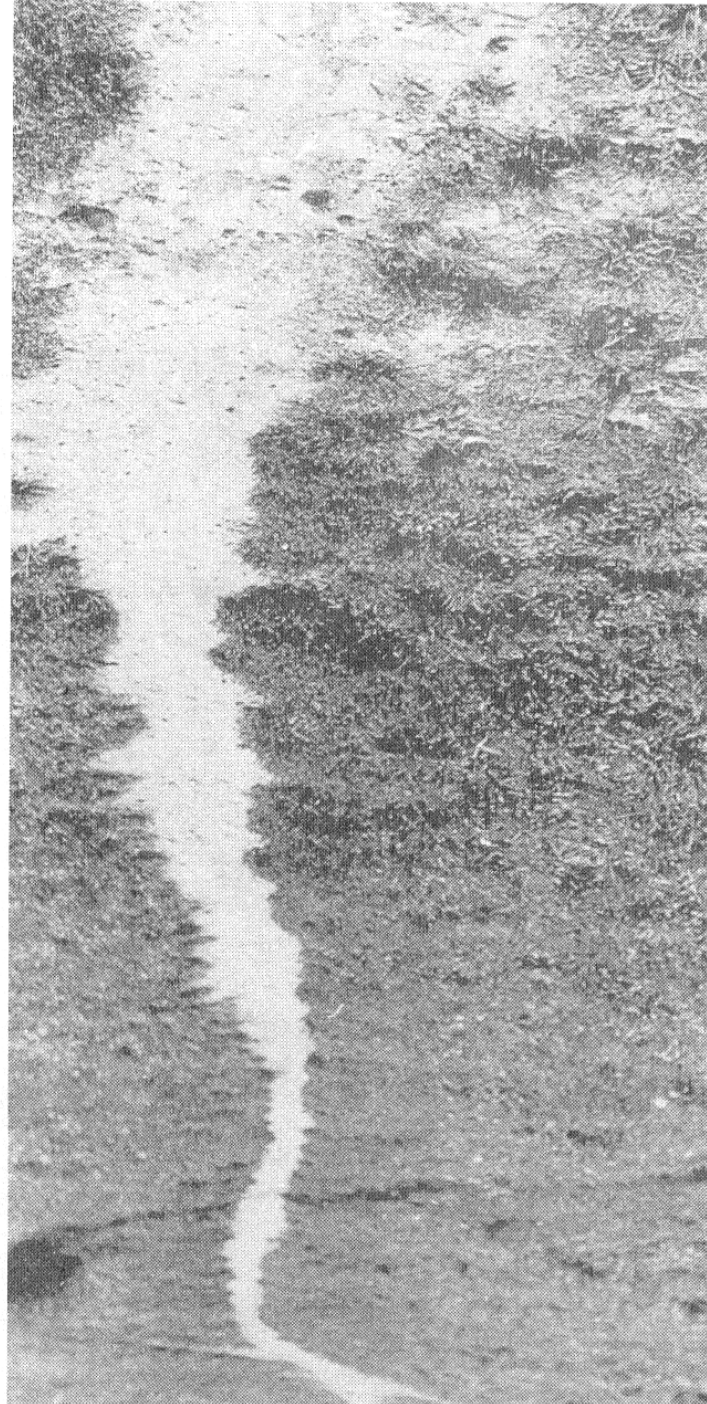
20. KÉP. Egy letűnt időszakot idéz a kép. A kútkáva felborult, nincs már meg a régi, fából ácsolt itató, hiányzik a lánc és a merítővödör is. A nagyüzemi mezőgazdálkodással művelt szántó olyan korra és gépesítésre utal, melyben nincs már szükség a gémeskútra. Ma még egy nemzedék emlékszik rá nosztalgiával

-nyomvonalas létesítmények

VIII. TÁBLA. Nyomvonalas létesítmények a tájképben
A) A terepdomborzatot követő országút; B) A terepdomborzatot kiegyenlítő autópálya; C) A terepdomborzatot kirajzoló hegyi út; D) A sík vidékre nyomot rajzoló villamosított vasútvonal; E) A domborzatba bevágott vasútvonal; F) A terepdomborzatot töltéssel kiegyenlítő vasútvonal; G) A tájat átszelő csatorna (vagy szabályozott folyó); H) A tájképet zavaró villamos távvezeték; I) A tájképet csúfító hőtávvezeték

-kerékpárút

-dűlőút

22. KÉP. Dűlőút, a mezőgazdálkodáshoz fűződő „természetes” útvonal

-országút

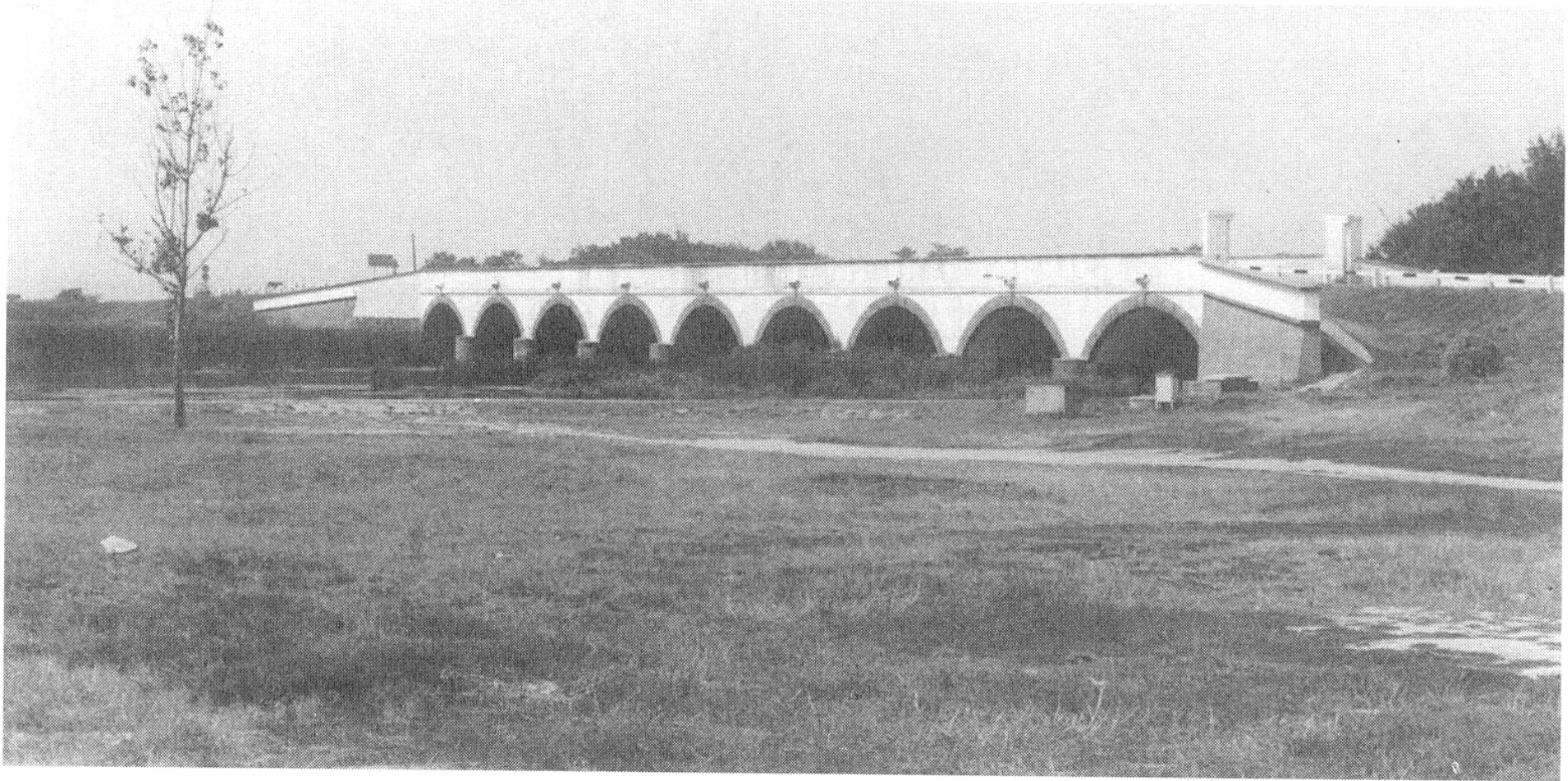
23. KÉP. Országút a nagycenki erdőben, a hossz-szelvényben szinte kitapintható törésponttal, ami távlati áttekintésre ad lehetőséget. Az út 1939-ben épült gépjárműforgalomra, portalan burkolattal

-hegyvidéki utak - terepdomborulat

25. KÉP. A hegyi út kirajzolja a terepdomborzatot, a hegyoldalt. Kaunertal-Tirol

-híd - természetesnek hat

30. KÉP. A híd mindig helyes léptékű. A Hortobágy kilencnyílású boltozott kőhídja mintaszerűen simul a táji környezetbe

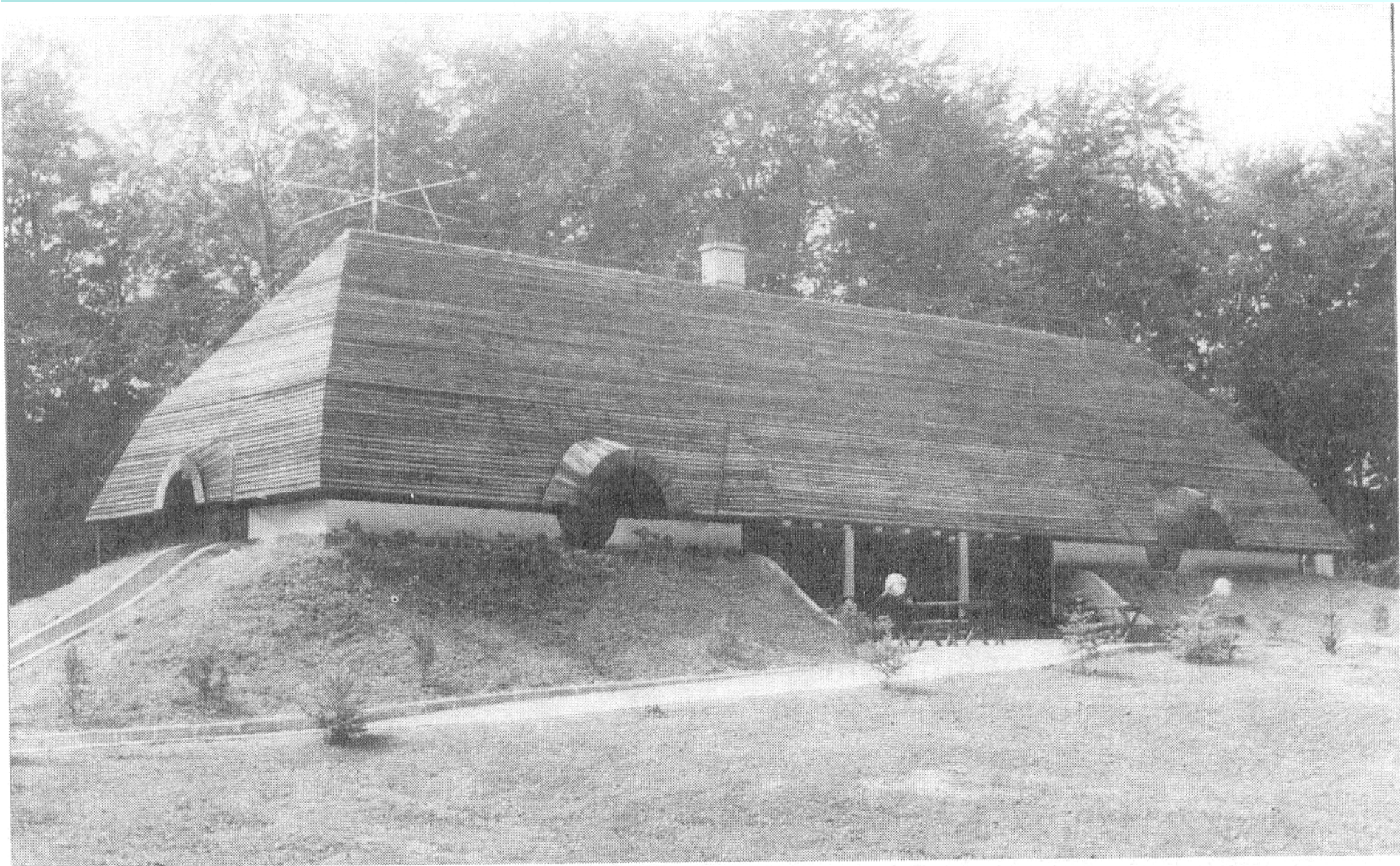
31. KÉP. A budapesti régi Erzsébet-hídnak, csakúgy mint a mainak is érdeme a tartószerkezet erőjátékának közérthető rajzolata. A fővárosi Duna-hidak méltóságteljesen illeszkednek környezetükbe. Itt a tájat elsősorban a Duna és a budai hegyek képviselik

-kerítés - deszka, lécz, kőtámfal

Építés erdőnél, erdőben

42. KÉP. A meszelt homlokzatú talapzatra épített, szalma fedésű faház a Fekete-erdő népi építészetének képviselője. Hagyományként is illeszkedik környezetéhez

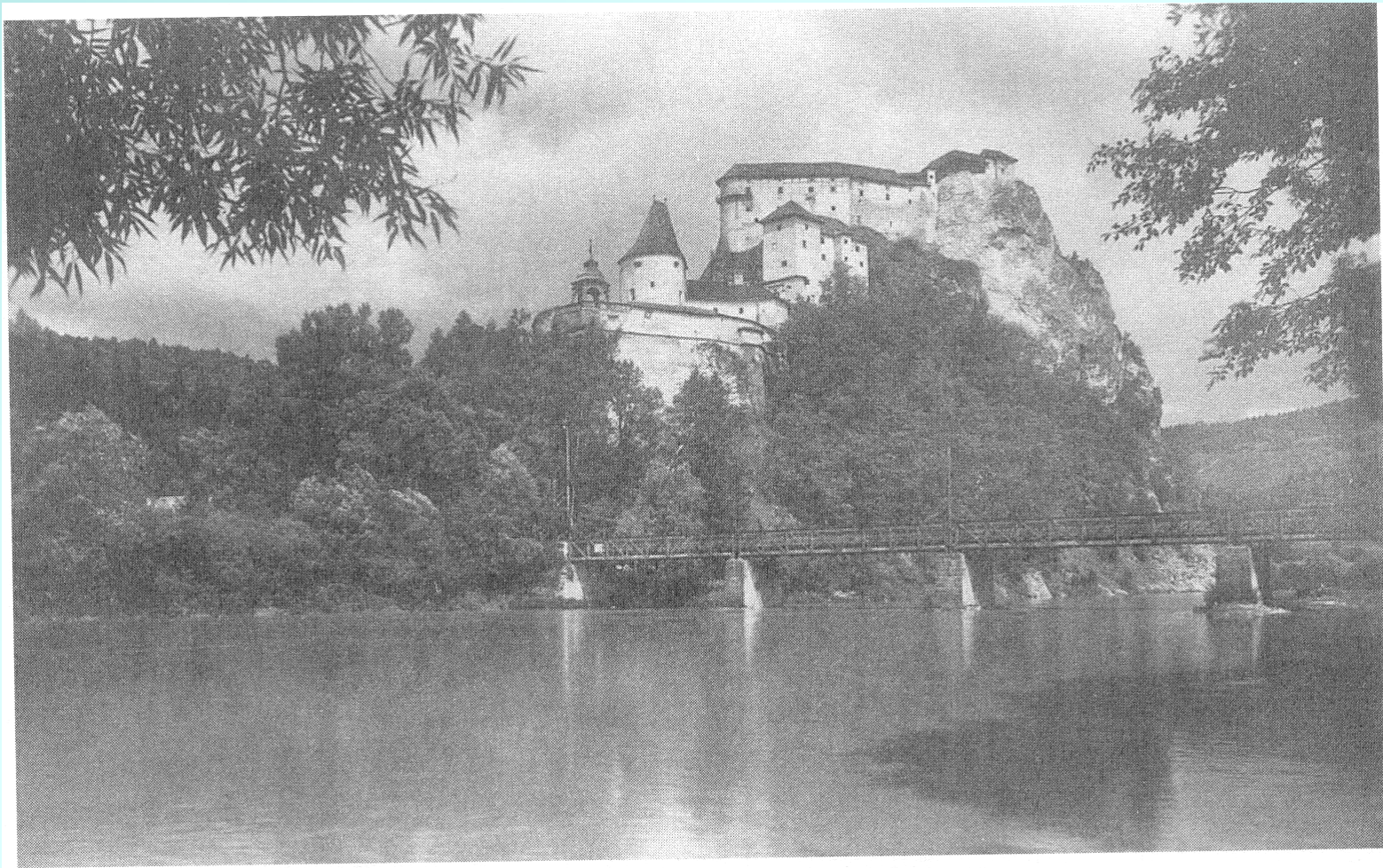

44. KÉP. Az „organikus építészet” egyéni hangvételű építésze Makovecz Imre. Hoffmann-menedékház a Pilis hegységben (1976)

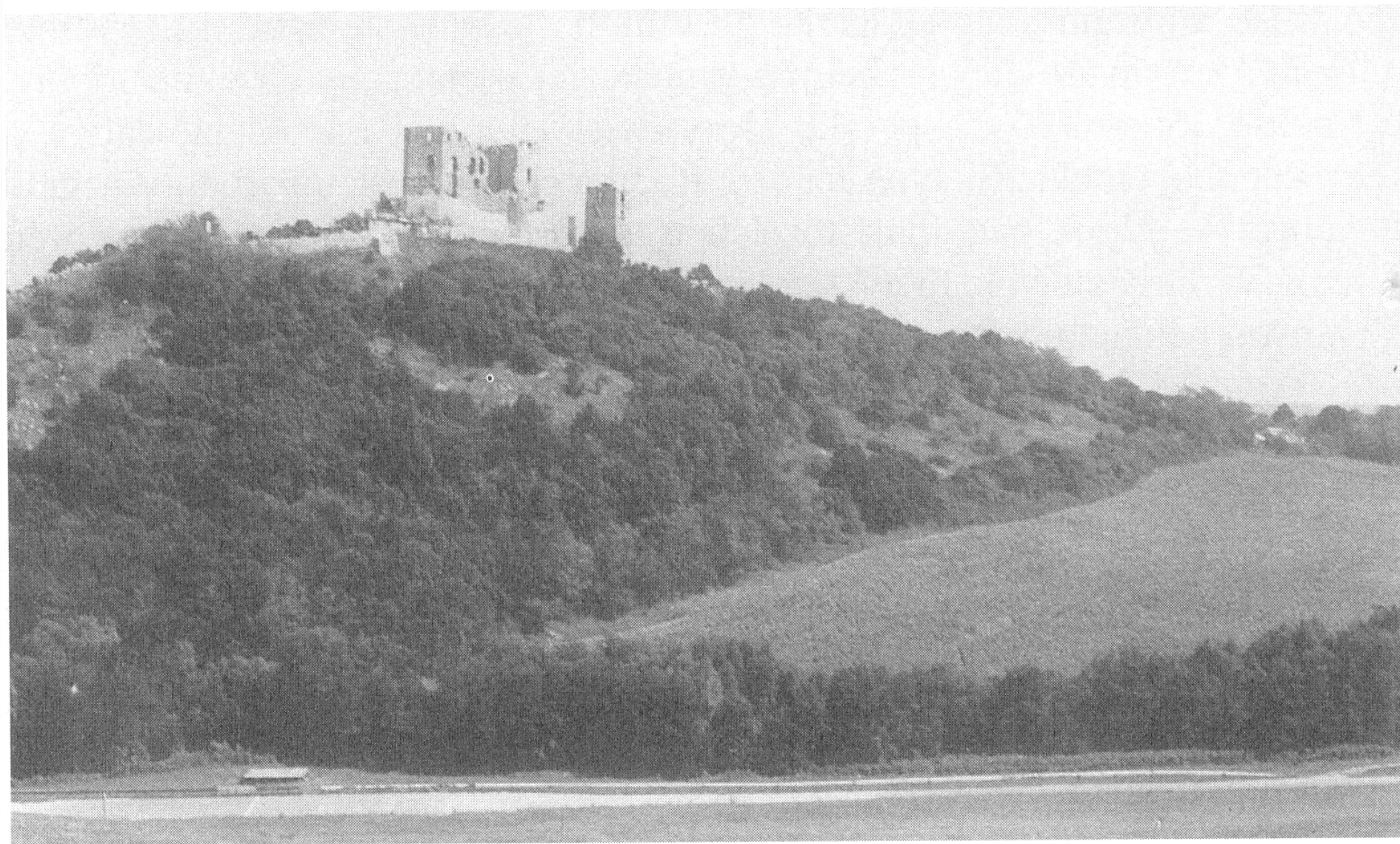
Tájkert, kastélykert: szép alternatívák

Műemlékek:

a táj díszei, történeti rangja, építészeti, esztétikai értéke van

50. KÉP. Árva vára sziklára épült, melytől el sem határolható

51. KÉP. A romos visegrádi vár fogalom és látvány

Városkép

Külső városkép: sziluett, tömeg, szerkezet

- sík vidéki város
- víz partján épült város
- hegyvidéken, dombtetőn álló (koronázó helyzetben)
Veszprém, Esztergom
- völgyben épült város - hegyről lenézve

Belső városkép:

- térfalak közül előtáruló látvány
- táj és építészet szintézise
- természeti elemek- előkertek, parkok, fasorok, ligetek

Város és vízpart:

- városképet leginkább befolyásoló elem a víz tenger, folyó...
- festői hatás
- műemlékek előtt még hatásosabb

Falukép

A falukép tájegységhez kötött - jobban, mint a város

73. KÉP. A falu képe tájegységhez kötött. Halmazrendszerű településszerkezet Tirolban (Wiesing, Inn völgye). A falu a magaslati nézőpontból jól integrálódik a tájba, kirajzolódik a faluközpont a templomtoronnyal, a csatlakozások a környezethez. A képen az ember szabályozó tevékenysége inkább az Inn-parti fásításban, az autópálya és a vasút (hátsó fasor) vonalvezetésében jelentkezik, semmint a falu házainak látványában

Templom-torony- súlypont

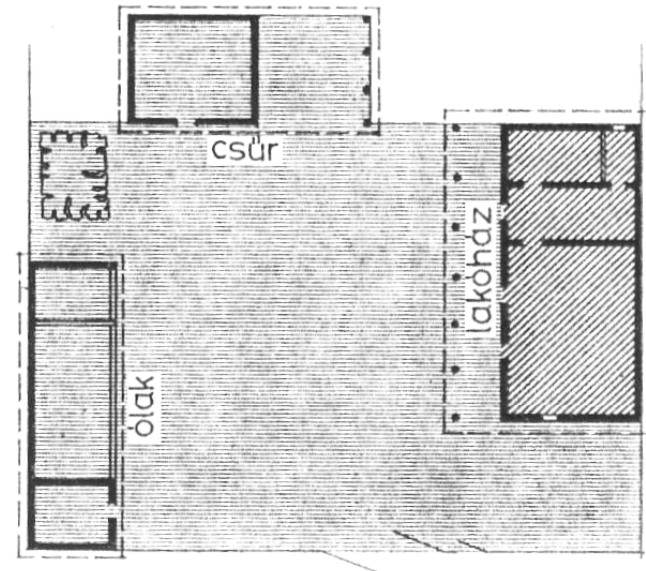
Lakosság foglalkozása meghatározó:

- szőlőtermesztés
- gabonatermelés
- állattenyésztés

Gazdasági udvar meghatározó szerepű

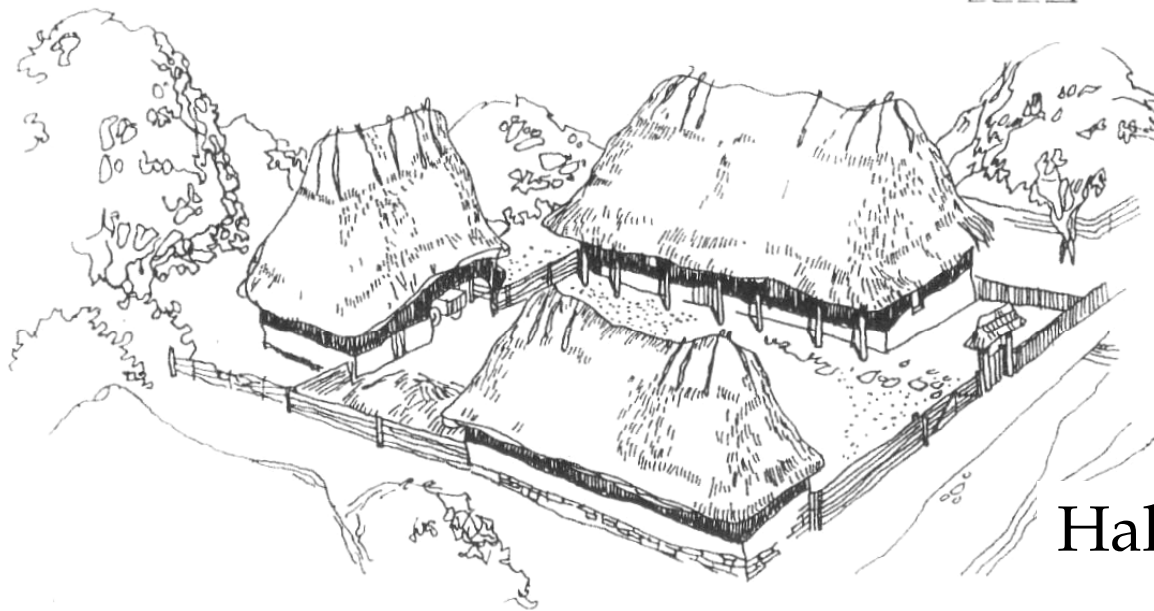

a

b

üzemi terület
 lakó-, részben
 üzemi terület

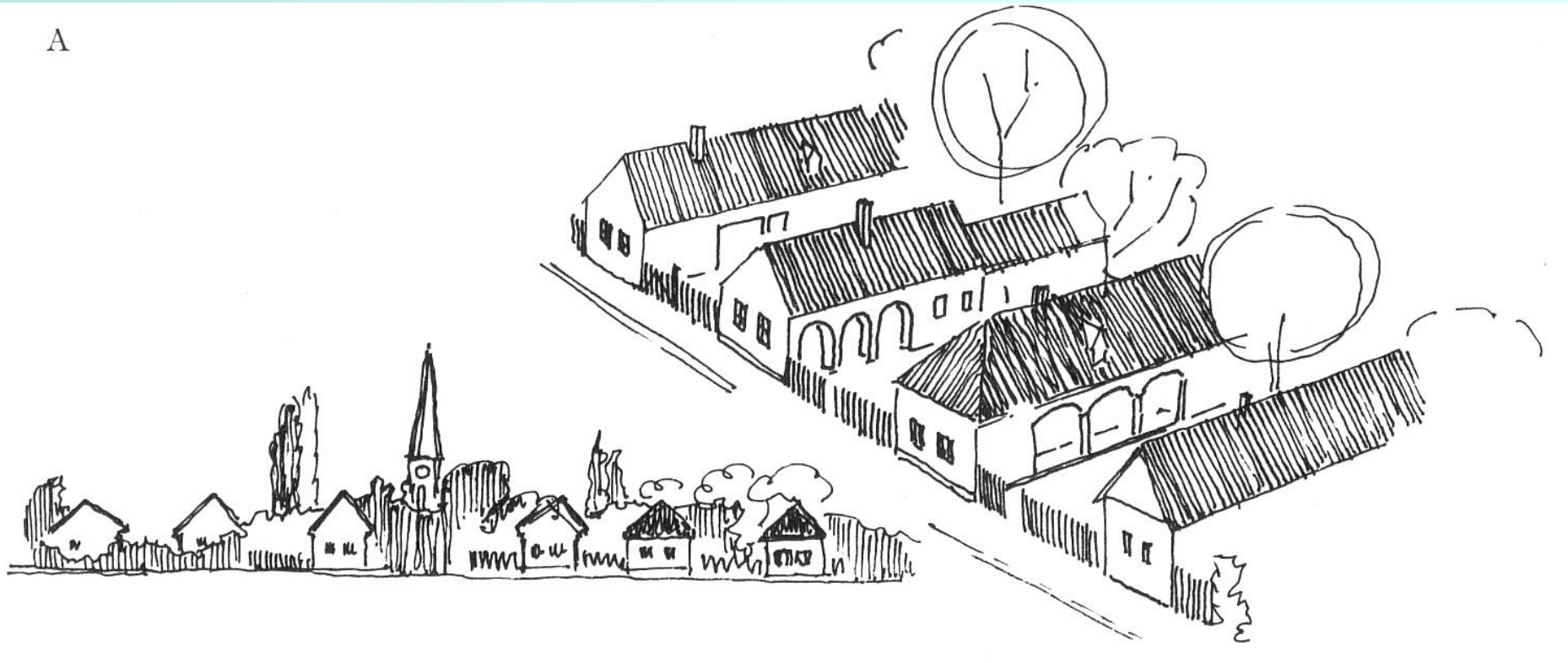

Halmaz rendszerű

171. ábra. A csoportos falu

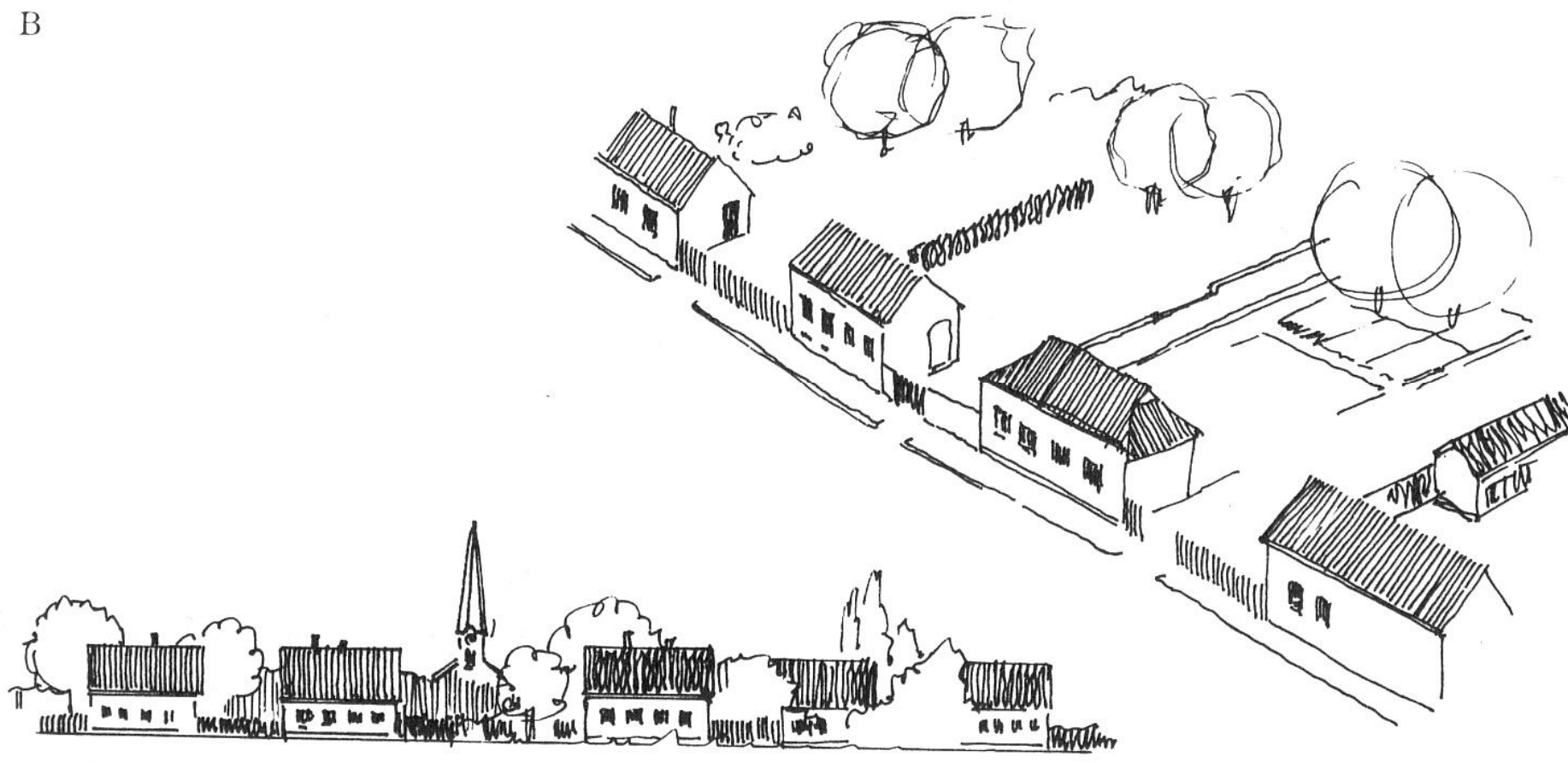
a) csoportos falu térképe a XIX. században, b) csoportos (halmaz-) udvar, c) az udvar távlati képe

A

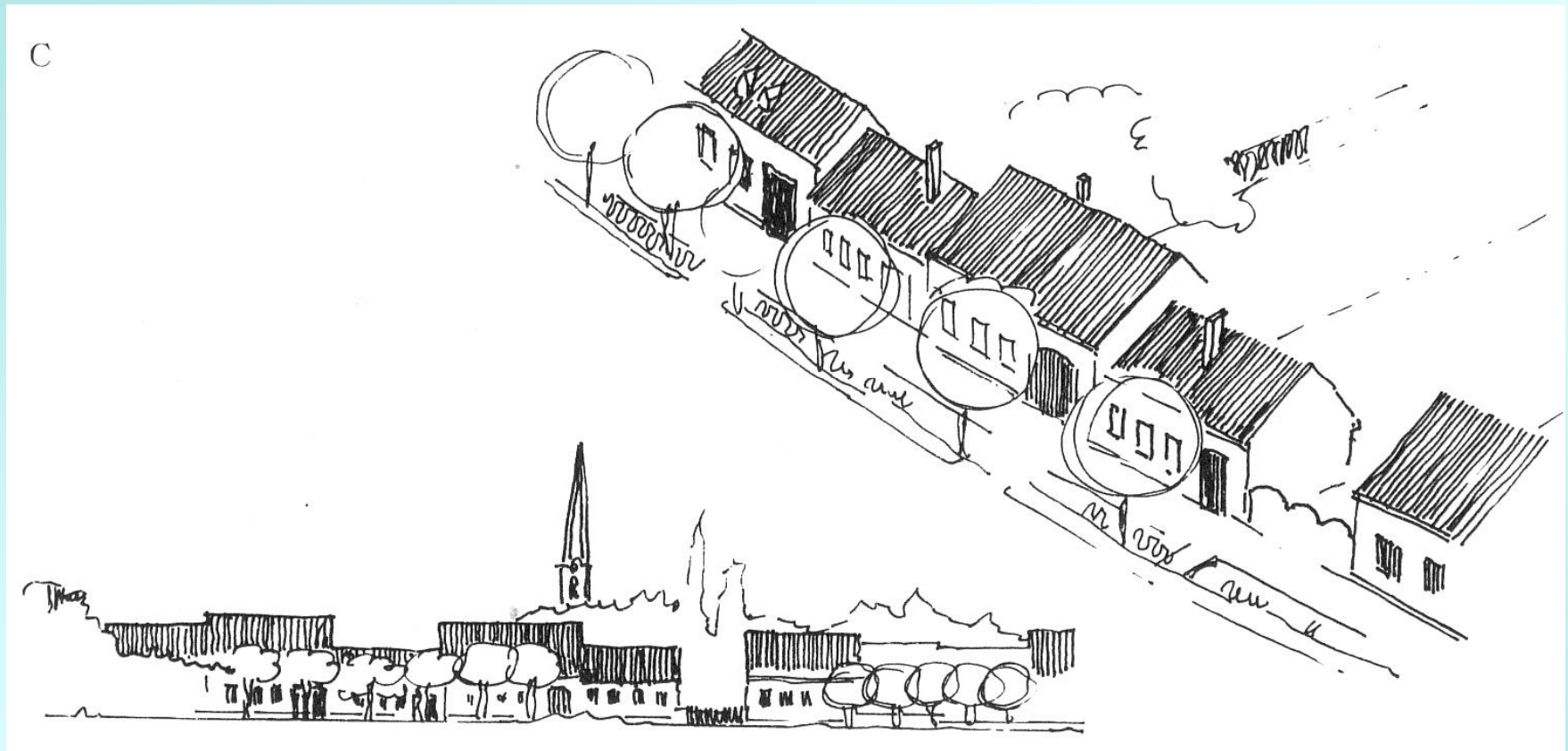

Fésűs beépítés

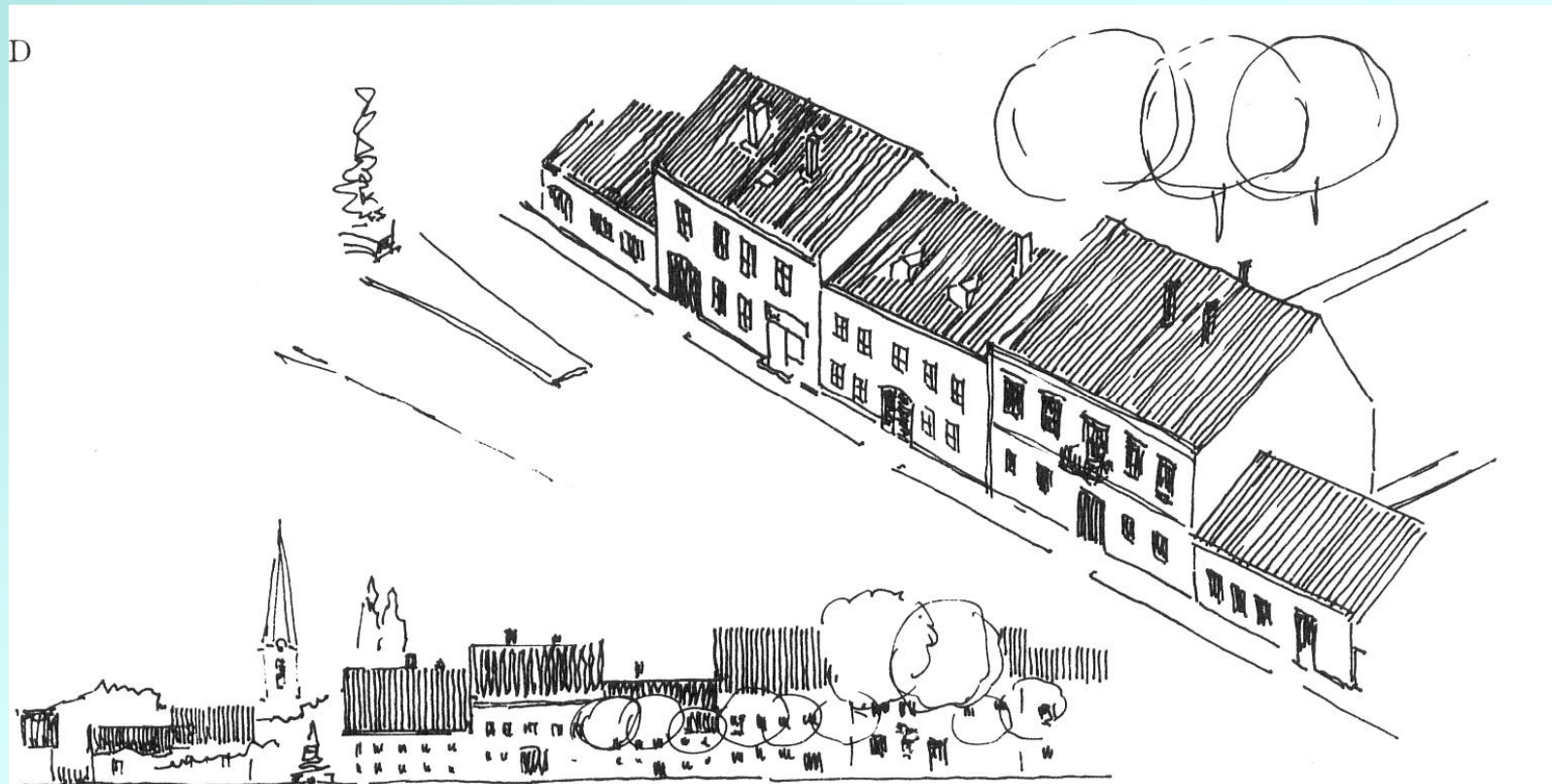
B

Hézagos beépítés

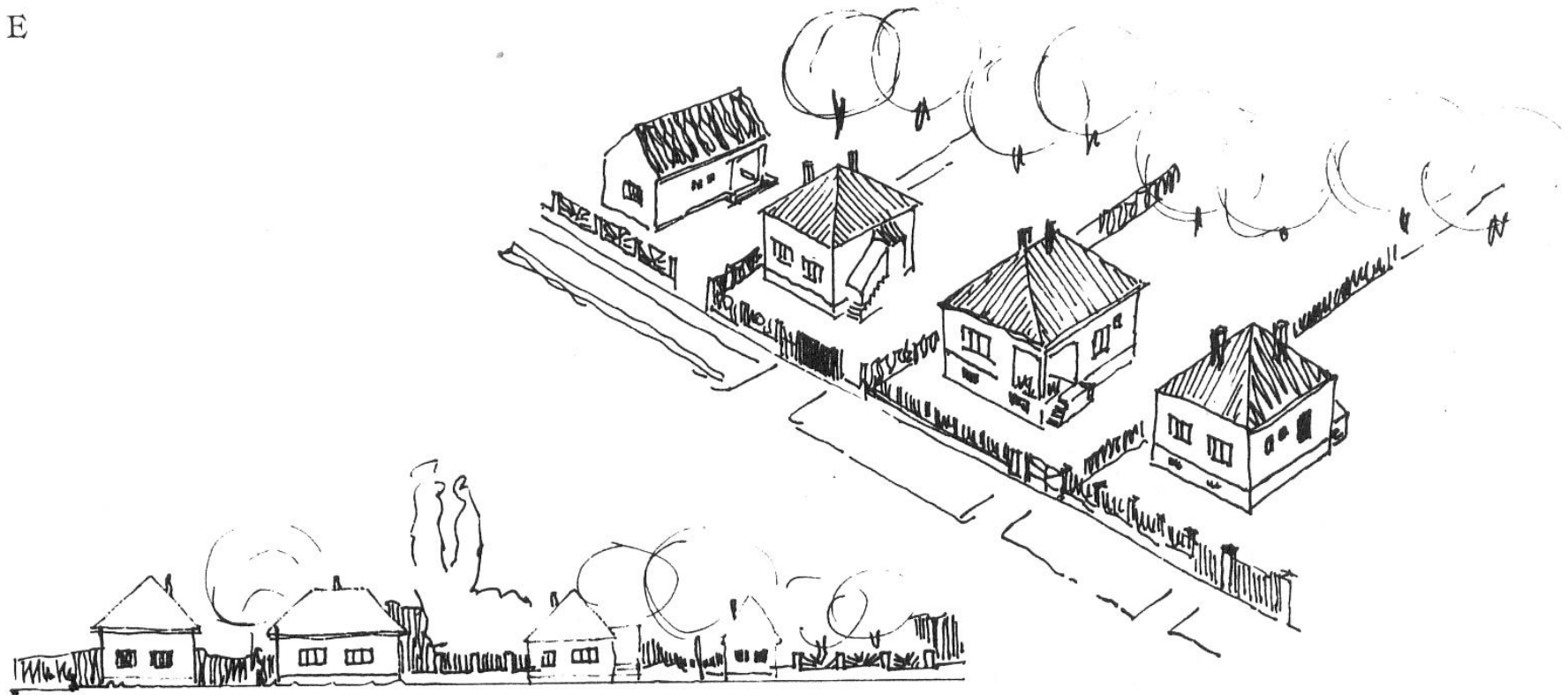

Zárt sorú

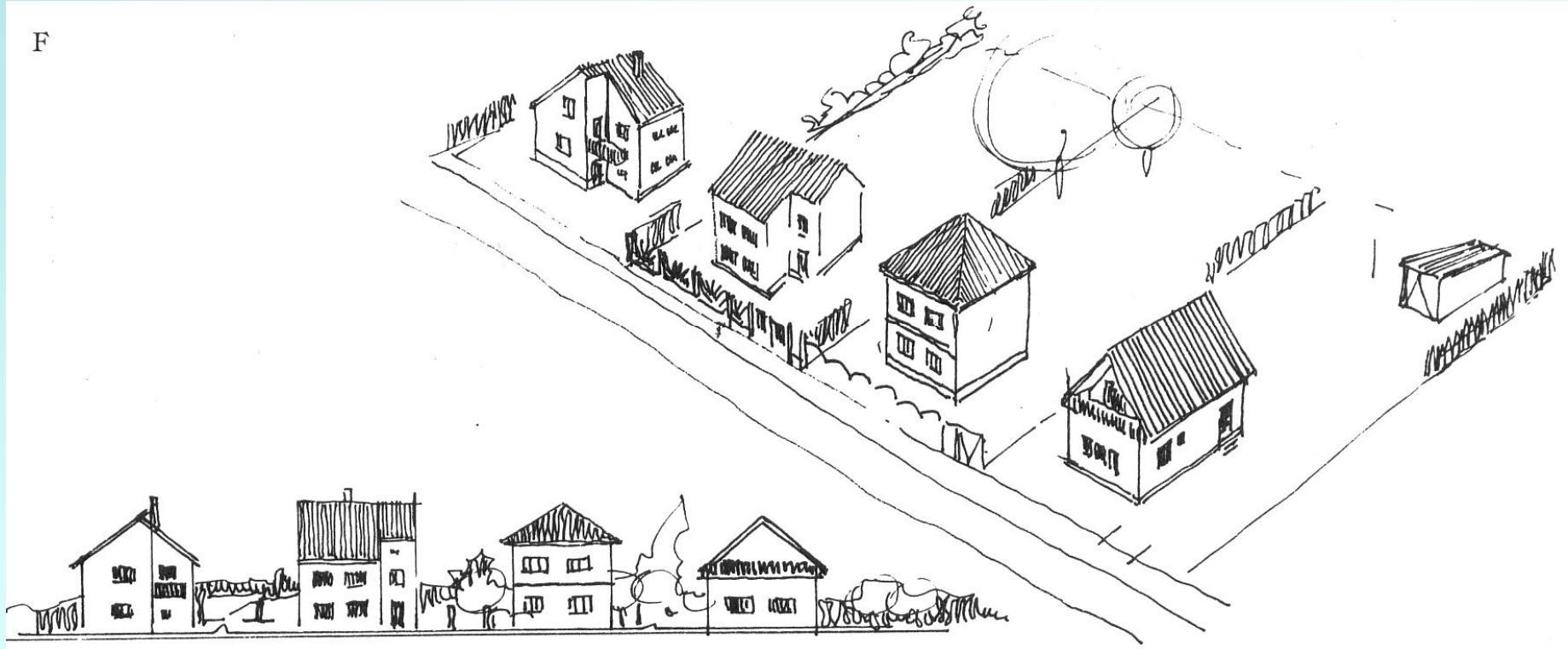
Zárt sorú részben kétszintes

E

Sátortetős, szabadon álló (50-es évek)

F

Kétszintes szabadon álló (70-es évek)

A természet fenntartása a településben

Nagyváros - természet kirekesztése az ember környezetéből
Korrekcióra törekszünk

Természeti elemek:

- erkély
- tetőkert - zöld szerkezetek
- veranda (üvegfalú kiugró helyiség)
- szökőkút

Kertek és parkok:

- előkert
- házikert
- háztömb kertje

•fasor

A

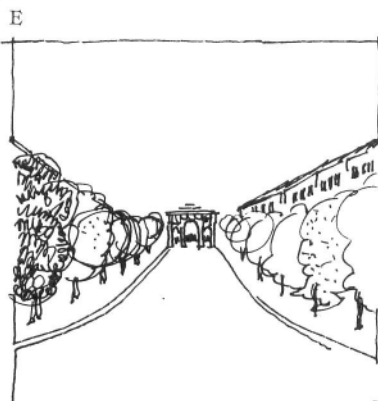
B

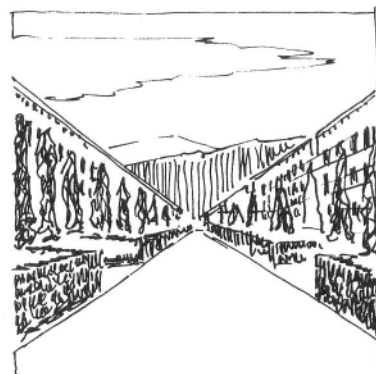
C

D

E

F

XIV. TÁBLA. A városi fasor

A) A fasor az utca architektúráját egészíti ki; B) A fasor az utca architektúráját alkotja; C-D) A fasor a belső városképben a táji elemet uralkodóvá teszi; E) A fasor az utca architektúrájának reprezentációját egészíti ki (annak elengedhetetlen része lesz); F) A fasor a városképben mutatkozó táji háttérrel együtt fejt ki hatását

- ligetek, parkok
- parkerdők
- Műemlékek
- Zöld közterületek
 - sportpályák
 - temető

Táj és természet egyensúlya

- építőtevékenység ne tegye tönkre a természet lényegét
- természet legyen jelen a településekben
- épületeket övezzük természeti díszekkel
- műemlékek tiszteletben tartása, megőrzése, felújítása
- jellegvédelem (karaktervédelem) táj és épített elemek együttesének védelme - látvány fenntartása